

ANNA PAPROCKA-LIPIŃSKA¹, MACIEJ NIKODEMSKI¹, RAFAŁ ZIÓŁKOWSKI²

**ANALIZA PRZYCZYN NISKIEGO POZIOMU WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI
KIEROWCÓW W ZAKRESIE UDZIELANIA PIERWSZEJ POMOCY
POSZKODOWANYM W WYPADKACH DROGOWYCH**

**WHY FIRST AID KNOWLEDGE AND RESUSCITATION SKILLS
AMONG DRIVERS ARE INSUFFICIENT**

¹Katedra i Klinika Medycyny Ratunkowej AM w Gdańsku
kierownik: dr hab. Andrzej Basiński, prof. nzw. AMG

²Wydział Ruchu Drogowego Komendy Wojewódzkiej Policji w Gdańsku
naczelnik: insp. Janusz Staniszewski

Przeprowadzona w województwie pomorskim analiza danych dotyczących sprawców wypadków drogowych z lat 2000-2004 potwierdziła, że zdecydowaną większość wypadków powodują kierujący pojazdami, a uwzględniając rodzaj pojazdu – są to głównie kierowcy samochodów osobowych [3]. Wobec powyższego należy założyć, że istnieje największe prawdopodobieństwo, że to właśnie kierujący samochodem osobowym będzie tzw. świadkiem zdarzenia, a tym samym pierwszym ogniwem łańcucha przeżycia. Od sprawnie działających wszystkich czterech ogniw łańcucha przeżycia: zawiadomienia o wypadku służb ratowniczych, podjęcia działań ratunkowych na miejscu zdarzenia, wczesnego przybycia profesjonalnych służb ratunkowych oraz transportu do szpitala mogą zależeć ostateczne wyniki leczenia osób poszkodowanych w wypadkach.

Populacja osób posiadających prawo jazdy była wielokrotnie badana pod kątem wiedzy z zakresu udzielania pierwszej pomocy. Przeprowadzane badania ankietowe wykazywały przede wszystkim niewystarczające przygotowanie teoretyczne, mimo obowiązkowego szkolenia z pierwszej pomocy w ramach kursu dla kandydatów na prawo jazdy [1, 2, 4].

Badanie ankietowe oraz test umiejętności praktycznych w zakresie resuscytacji na manekinie treningowym przeprowadzono również wśród kierowców z Trójmiasta. Wyniki tych badań zostały przedstawione na VI Międzynarodowym Seminarium Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego [5]. Potwierdzały one niewystarczający zasób wiedzy na temat pierwszej pomocy oraz brak praktycznych umiejętności przeprowadzenia skutecznych czynności resuscytacyjnych przez kierowców, którzy wzięli udział w badaniu.

CEL PRACY

Postanowiono prześledzić, w jaki sposób odbywa się cykl kształcenia kandydatów na kierowców kategorii B w zakresie pierwszej pomocy oraz poddać ocenie obecnie obowiązującą bazę pytań testowych z tzw. „pierwszej pomocy przedlekarskiej”.

MATERIAŁ I METODA

Przeanalizowano zapisy ustawy Prawo o ruchu drogowym dotyczące szkolenia kandydatów na kierowców oraz przeprowadzono rozmowy z dyrektorami ośrodków szkolenia kierowców na temat programów kształcenia w zakresie pierwszej pomocy w ramach kursu na prawo jazdy. Dyrektorzy zgromadzeni byli na konferencji pt. „Wysoka jakość szkolenia kierowców to bezpieczeństwo ruchu drogowego”, organizowanej podczas 9. Targów Ratownictwa i Bezpieczeństwa: Safety 2006.

W dalszej części badania poproszono lekarzy zatrudnionych w Klinicznym Oddziale Ratunkowym Akademickiego Centrum Klinicznego Akademii Medycznej w Gdańsku oraz studentów AMG I, II i III roku studiów I stopnia niestacjonarnych, kierunek – ratownictwo medyczne o udzielenie odpowiedzi na 20 pytań testowych z obowiązującej obecnie bazy pytań: „Testy egzaminacyjne kategoria B – pierwsza pomoc przedlekarska”. W badaniu wzięło udział 9 lekarzy oraz 52 studentów.

WYNIKI I OMÓWIENIE

Według obecnie obowiązujących aktów prawnych każda z osób ubiegających się o prawo jazdy kategorii B powinna odbyć szkolenie teoretyczne i praktyczne oraz zdać egzamin państwowy [8]. W ramach szkolenia kandydatów na kierowców 4 godziny zegarowe poświęcone są nauce pierwszej pomocy. Ze względu na brak przepisów określających kompetencje i poziom wykształcenia medycznego – szkolenie z pierwszej pomocy w ośrodku szkolenia kierowców może prowadzić lekarz dowolnej specjalności, pielęgniarka, ratownik Państwowej Straży Pożarnej, ratownik medyczny czy wreszcie osoba po jakimkolwiek przeszkoleniu w zakresie pierwszej pomocy. Nie zostały również określone wymagania dotyczące wyposażenia w sprzęt konieczny przy nauce pierwszej pomocy, nie ma jednolitego programu czy nawet wytycznych wskazujących, jaka tematyka powinna być poruszona w ramach omawiania zasad udzielania pierwszej pomocy osobom poszkodowanym w wypadkach drogowych. Nie ma również obowiązku posiadania apteczki pierwszej pomocy w samochodzie osobowym. W prawidłowo wyposażonej apteczce znajdują się m.in. środki stanowiące o bezpieczeństwie osoby udzielającej pomocy, jak rękawiczki czy maseczka do resuscytacji [6]. Wykonane w Trójmieście badanie wykazało, że tylko czterech ze stu zbadanych kierowców posiadało odpowiednio wyposażoną apteczkę pierwszej pomocy, dzięki którym możliwe byłoby bezpieczne i skuteczne udzielenie pomocy ofiarom wypadku drogowego [5].

Baza pytań testowych, z której wybierane są pytania egzaminacyjne, obejmuje 20 pytań z tzw. „pierwszej pomocy przedlekarskiej” [7]. W ramach badania poproszono lekarzy zatrudnionych w Klinicznym Oddziale Ratunkowym ACK AMG o anonimowe udzielenie odpowiedzi

na wszystkie pytania z aktualnie obowiązującej bazy. W badaniu wzięło udział 9 lekarzy, posiadający prawo jazdy kategorii B. Lekarze, którzy niemal codziennie udzielają świadczeń medycznych poszkodowanym w wypadkach drogowych, biorący udział w badaniu, uzyskali od 12 do 19 prawidłowych odpowiedzi. Wyniki przedstawia tabela 1.

Tab. I

Wyniki testu egzaminacyjnego z „pierwszej pomocy przedlekarskiej” uzyskane przez lekarzy
Doctors results of first aid exam for driver's licence candidates

Lp.	Ilość uzyskanych prawidłowych odpowiedzi Amount of correct answers	Numery pytań, na które błędnie odpowiadano Numbers of incorrectly answered questions
1.	19	10
2.	19	19
3.	18	3,10
4.	18	3,19
5.	18	3,19
6.	17	3,13,20
7.	17	3,10,14
8.	14	5,10,11,13,14,19
9.	12	3,8,5,10,13,14,15,19

W następnym etapie badania poproszono studentów I, II i III roku studiów I stopnia, kierunku - ratownictwo medyczne o udzielenie anonimowo odpowiedzi na 20 pytań z bazy egzaminacyjnej. Wybrano celowo studentów studiów niestacjonarnych, którzy pracują już zawodowo w systemie ratownictwa. Z 52 osób, które wzięły udział w badaniu, wyłączono jednego studenta, który uzyskał maksymalne 20 punktów. Był to student, który dwa miesiące wcześniej zdawał egzamin na prawo jazdy kategorii B i nauczył się wszystkich odpowiedzi na pamięć, mimo że nie zgadzał się z nimi merytorycznie. Pozostali studenci uzyskali od 10 do 19 prawidłowych odpowiedzi. Uzyskane wyniki przedstawia tabela II.

Tab. II

Wyniki testu egzaminacyjnego z „pierwszej pomocy przedlekarskiej” uzyskane przez studentów ratownictwa medycznego

Paramedic students results of first aid exam for driver's licence candidates

Lp.	Ilość osób Amount of persons	Ilość uzyskanych prawidłowych odpowiedzi Amount of correct answers
1.	3	10
2.	2	11
3.	1	13
4.	2	14
5.	10	15
6.	5	16
7.	11	17
8.	10	18
9.	6	19

Wszyscy biorący udział w badaniu – zarówno lekarze jak i studenci ratownictwa - zgodnie podkreślali, że większość pytań jest nieprawidłowo skonstruowana i nie odnosi się do dziś obowiązujących zasad udzielania pierwszej pomocy osobom poszkodowanym w wypadkach. Wśród 20 pytań z obowiązującej obecnie bazy tylko 4 pytania: nr 1, nr 2, nr 17 i nr 18

nie budziły wątpliwości badanych i nie było osób udzielających błędnych odpowiedzi na te pytania.

WNIOSKI

1. Niski poziom wiedzy i umiejętności kierowców w zakresie pierwszej pomocy może wynikać z nieprawidłowości i niedociągnięć systemowych obowiązkowego szkolenia w ramach kursu na prawo jazdy.
2. Baza egzaminacyjnych pytań testowych dla kandydatów na prawo jazdy kategorii B dotycząca pierwszej pomocy powinna ulec zmianie i uzupełnieniu o obecnie obowiązującą wiedzę.
3. Systemowego rozwiązania wymaga również problem obowiązku posiadania w samochodzie osobowym prawidłowo wyposażonej apteczki, bez której niemożliwe jest bezpieczne i skuteczne udzielenie pierwszej pomocy osobom poszkodowanym w wypadkach.

PIŚMIENNICTWO

1. Adamczyk K., Lorencowicz R., Trawka H.: Znajomość zasad udzielania pierwszej pomocy osobom, poszkodowanym w wypadkach drogowych, Zdr. Publ. 2003, 113, 3/4,337. – 2. Goniewicz M.: Umiejętności udzielania pierwszej pomocy przez kierowców – badania ankietowe. Wiad. Lek. 1998, 51, 3/4, 208. – 3. Jamroz K., Budzyński M., Kastner M., Kaczmarek J., Oskarska I., Witkowska M., Zielińska S.: GAMBIT Gdański Miejski Program BRD. Cz. 1. Diagnoza. Fundacja Rozwoju Inżynierii Drogowej w Gdańsku, 2005. – 4. Lorencowicz R., Adamczyk K., Wajs A.: Znajomość zasad udzielania pierwszej pomocy ofiarom wypadków drogowych przez kierowców mieszkających w środowisku wiejskim. Med. Ogólna 2002, 8, 1, 46. – 5. Paprocka-Lipińska A., Ziółkowski R., Nikodemski M.: Ocena zakresu wiedzy i umiejętności udzielania pierwszej pomocy przez kierowców z Trójmiasta. [W:] GAMBIT 2006, VI Międzynarodowe Seminarium Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, Gdańsk 17-19 maj 2006. – 6. Pietrzak A.M.: Próba standaryzacji wyposażenia apteczek samochodowych. [W:] Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa: Medycyna Ratunkowa i Medycyna Katastrof, Łódź 2002, 195. – 7. Testy egzaminacyjne dla kandydatów na kierowców kategorii B. Winfor, 2006. – 8. Ustawa Prawo o ruchu drogowym. Dz. U. 1997, nr 98, poz. 602.

A. Paprocka-Lipińska, M. Nikodemski, R. Ziółkowski

WHY FIRST AID KNOWLEDGE AND RESUSCITATION SKILLS AMONG DRIVERS ARE INSUFFICIENT

Summary

Despite the compulsory training during driver's licence courses, first aid skills and knowledge are insufficient. The aim of this study was to evaluate the training system and to check the examination que-

stions for driver's licence candidates. There is no uniform first aid programme and everyone can teach the driver's licence candidates without control. 9 rescue doctors and 52 paramedic students answered the first aid questions for driver's licence candidates. Nobody, who professionally interesting in emergency medicine answered correct on all of this examination questions.

Adres: dr n. med. Anna Paprocka-Lipińska
Katedra i Klinika Medycyny Ratunkowej AMG
ul. Dębinki 7, 80-211 Gdańsk
e-mail: anpap@amg.gda.pl